

LİSE COĞRAFYA DERS KİTAPLARININ SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN HUSUSLAR

Dr. Sefa SEKİN

M. Ü. A.E.F., Coğrafya Bölümü, Öğretim Görevlisi

Abstract:

A research on the reasons of the students choice of a specific textbook for Geography lessons.

The aim of present research is to evaluate the results of practice of National Ministry of Education in Turkey called "Choose your own book". It was firstly in 1997-98 Academic year.

The questionnaire constructed with six questions. The sample of research was selected randomly among students of secondary schools in İstanbul.

It was concluded that the students, their families, and schools administrators were all in the behalf of that practice.

I-GİRİŞ

Türk Milli Eğitimi 1997-1998 eğitim öğretim yılında yeni bir uygulama ile okullarda okutulacak kitabın seçiminde "kendi kitabını kendin seç" kampanyası başlatılmıştır. Bu kampanya öncelikle bir öğrenci velisi olarak dikkatimizi çekmiştir. Velisi olduğum oğlumun ilk okul 5. sınıfa gitmesi nedeniyle veli olarak kitap seçimi için bizzat kendim konuyla yakından ilgilendim. Okul idaresi ve sınıf öğretmenleriyle diyalog kurdum. Görüşmeler sonucunda kitap seçimini yaptım. Gördüm ki hem sınıf öğretmeni, hem de okul idaresi gerçekten kitap seçimini tamamen öğrenciye ya da veliye bırakıyor. Bu noktada acaba liselerde durum nedir? Branşımız olan coğrafya ders kitaplarının seçimi nasıl yapılmaktadır? Bu seçimde etkili hususlar nelerdir veya neler olabilir? Bu sorulara cevap bulabilmek ve kampanyanın liselerde ne denli benimsendiğini görmek amacıyla bir anket çalışması yapmaya karar verdim.

Milli Eğitim Bakanlığı daha önceki yıllarda okullarda okutulacak kitapları yazarlara sipariş usulü yazdırmaktaydı. Bu hususta da yeni bir uygulamaya geçti. Çeşitli yazar ve yayın evlerine kitap yazma izni verildi. Yazılacak kitabın muhtevası, konu başlıkları vb Talim ve Terbiye Kurulu'nca belirleniyor, yazar ve yayın evlerine buna uygun kitap yazmaları şartı getiriliyordu. Bu şartlara uygun olarak hazırlanmış kitaplar Talim ve Terbiye'nin ihtisas komisyonlarından onay aldığı anda beş yıl süre ile okullarda ders kitabı olarak okutulabiliyor.

Milli Eğitim Bakanlığının tebliğler Dergisi'nde yayınlanmış ders kitabı olarak okutulabilecek kitap adları,

yazarları, yayın evleriyle ilgili bilgiler Tablo I, II, III, IV ve V'de gösterilmiştir.

1 Mayıs 1997 tarihli 2476 sayılı M.E.B. Tebliğler Dergisi'ne göre 1997-1998 eğitim öğretim yılında Türkiye'de liselerde seçimi yapılabilecek coğrafya kitapları, yazar ve yayın evleri ile fiyatları şu şekildedir:

Tablo I: Lise 1 Türkiye Coğrafyası (Fiziki)

Kitap Adı	Yazarı	Yayın Evi	Yeri	Fiyatı
Türkiye Coğ. (Fiziki) I	Prof. İ. Atalay	İnkılap Yay.	İstanbul	444.000
"	Celal Aydın	Doğan Yay.	Ankara	387.000
"	Yusuf Erdoğan	Bem-Koza Yay.	"	402.000
"	Prof. C. Şahin	Ders Kitapları Y.	İstanbul	400.000
"	"	"	"	"

Tablo II: Lise Coğrafya 1

Kitap Adı	Yazarı	Yayın Evi	Yeri	Fiyatı
Coğrafya 1	Celal Aydın	Doğan Yay.	Ankara	283.000
"	Nurşen Arslan	Serhat Yay.	İstanbul	337.000
"	Prof. İ. Atalay	İnkılap Yay.	"	333.000
"	Prof. E. Akkan	Üner Yay.	Ankara	246.000
"	Yusuf Erdoğan	Bem-Koza Yay.	"	290.000
"	Prof. S. Erineç	Altın Kitaplar Y.	İstanbul	318.000
"	Prof. C. Şahin	Ders Kitapları Y.	"	318.000
" (ciltli)	Prof. C. Şahin	"	"	378.000

Tablo III: Lise 2 Coğrafya

Kitap Adı	Yazarı	Yayın Evi	Yeri	Fiyatı
Coğrafya 2	Metin Kaya	Gendaş Yay.	İstanbul	520.000
"	Yusuf Erdoğan	Bem-Koza	Ankara	304.000
"	Prof. İ. Atalay	İnkılap Yay.	İstanbul	333.000
"	Prof. E. Akkan	Üner Yay.	Ankara	294.000
"	Prof. C. Şahin	Ders Kitapları Y.	İstanbul	290.000
" (ciltli)	"	"	"	350.000

Tablo IV: Lise 1 Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası

Kitap Adı	Yazarı	Yayın Evi	Yeri	Fiyatı
Coğrafya Beş. Eko. Coğ. 1	Celal Aydın	Doğan Yay.	Ankara	259.000
"	Prof. İ. Atalay	İnkılap Yay.	İstanbul	333.000
"	Prof. C. Şahin	Ders Kitapları Y.	"	345.000

Tablo V: Lise Ülkeler Coğrafyası

Kitap Adı	Yazarı	Yayın Evi	Yeri	Fiyatı
Ülkeler Coğ.	Yusuf Erdoğan	Bem-Koza Yay.	Ankara	510.000
"	Prof. S. Gözenç	Doğan Yay.	"	391.000

Yukarıdaki listede de görüldüğü gibi Prof. İbrahim Atalay, Prof. Cemalettin Şahin, Prof. Sırrı Erineç, Prof. Erdoğan Akkan, Prof. Selami Gözenç, Prof. Hayati

Doğanay gibi çeşitli üniversitelerimizin coğrafya bölümlerinde öğretim üyesi olan hocaların yanısıra değişik yazarların da coğrafya ders kitapları onay almış bulunuyor.

Önceki yıllarda kitap seçiminde öğretmenler ve okul idareleri karar vermekteydi. Bu durum bir takım iddialara ve spekülasyonlara neden oldu. Sözelimi bazı yayın evlerinin kitaplarının seçilmesi karşılığında okula yardım adı altında çek kestiği, okul idarelerinin ve öğretmenlerinin bir takım menfaatler sağladığı ileri sürülmekteydi.

1997-1998 eğitim öğretim yılında başlatılan "kendi kitabını kendin seç" kampanyası öncelikle yukarıda söz konusu edilen iddiaları ve spekülasyonları çok büyük ölçüde ortadan kaldırıyor ve okul idareleri ile öğretmenleri zan altında kalmaktan kurtarıyordu.

Öğrencilerin kitap seçiminde neyi esas aldıkları, kampanyaya öğretmenlerin, okul idarelerinin ve velilerin yaklaşımının nasıl olacağı da belirsizlikler taşımaktaydı. Biz bu konulara açıklık getirmek amacıyla bir anket çalışması yapmayı uygun bulduk.

Bu amaçla İstanbul Anadolu yakasında rastgele seçilen ve farklı program uygulayan okulların öğrencilerinden bir bölümüyle anket çalışması yaptık.

Okulların seçiminde farklı program uygulamalarına özellikle dikkat ettik. Böylece hemen hemen her program türünde eğitim veren okulları inceleme imkanını elde ettik. Buna göre Fen lisesi, Anadolu lisesi, Süper lise, Normal lise, Ticaret lisesi, Meslek lisesi ile Özel liselerin öğrencileriyle anket çalışması yapıldı.

Ankete katılacak öğrencilerin rastgele seçilirken hepsinin aynı cinsiyette olmamasına özen gösterildi. Sonuçta öğrencilerin 65'i kız 85'i erkek öğrenci olmak üzere 150 öğrenciye anket uygulandı.

Anketin uygulanmasında bölümümüz öğrencilerinden III. Ve IV. Sınıfta okuyan 20 öğrenci yardımcı oldu. Bu öğrencilerimizin bir kısmı okul idarelerinden izin alarak anketi öğrencilere uygularken bir kısmı okul idaresinden izin alınmadan okula giren ya da okuldan çıkan, rastgele seçtikleri öğrencilerle anket çalışması yapmışlardır. Burada şunu belirtelim ki, okul idaresinin izin vermediği ya da kaymakamlıktan izin alınarak anket yapılmasını isteyen okullarda bu yola başvurulmuştur. Nitekim anket sonucunda da bu okulların idarelerinin kampanyayı kaale bile almadıkları görülmüştür.

Ankete katılan öğrencilere çoktan seçmeli ve doldurulmalı soru türlerinden oluşan 6 soru sorulmuştur.

Sorular:

1. Coğrafya kitabını kim seçti?
2. Coğrafya kitabını seçerken hangi özelliğini daha çok dikkate aldınız?
a) Yazarını b) Fiyatını c) İçeriğini d) Cildini
e) Başka
3. Öğretmenin işlediği konularla, kitabın konuları arasında fark var mı?
a) Hiç fark yok b) Biraz fark var
c) Çok fark var
4. Eğer bir fark varsa, bu farklılığın kaynağı sizce nedir?
a) Konu başlıkları b) İçeriği c) Resimleri
d) Hepsi
5. Seçtiğiniz kitabın yazar ve yayın evini yazınız.
6. Sizce kitap seçiminin öğrenciye bırakılması iyi bir uygulamadır?
a) Evet b) Hayır

Ankete katılan 150 öğrencinin sorulara verdikleri cevaplar ve yüzdeleri şu şekildedir:

1. Coğrafya kitabını kim seçti?

	Sayısı	%si
a) Kendim seçtim	91	60.6
b) Öğretmenim seçti	9	6.0
c) Okul idaresi seçti	5	3.3
d) Arkadaşlarım seçti	30	20
e) Velim seçti	15	10

2. Kitabını seçerken aşağıdakilerden hangisini esas aldınız?

	Sayısı	%si
a) Yazarını	75	50.0
b) Fiyatını	67	44.6
c) Cildini	5	3.3
d) İçeriğini	2	1.3
e) Diğer	1	0.6

3. Öğretmeninin işlediği konularla kitabının konuları arasında fark görüyor musun?

	Sayısı	%si
a) Görmüyorum	116	77.0
b) Biraz var	30	20.0
c) Çok fark var	4	2.6

4. Farklı buluyorsan, bunlar aşağıdakilerden hangileridir?

	<u>Savısı</u>	<u>%si</u>
a) Konu başlıkları.....	11.....	7.3
b) İçeriği.....	15.....	10.0
c) Resimleri Şekil ve Haritalar.....	124.....	82.6

5. Seçmiş olduğunuz kitabın yazarı ve yayın evini yazınız.

<u>Yazarı</u>	<u>Savısı</u>	<u>% si</u>
Prof. İ. Atalay	12.....	8.0
Prof. C. Şahin	45.....	30.0
Prof. S. Erinç	16.....	10.6
Prof. E. Akkan	17.....	11.3
Yusuf Erdoğan.....	29.....	18.0
Celal Aydın	31.....	20.7
Nurşen Arslan.....	-	-

6. Kitap seçiminin öğrenciye bırakılmasını iyi bir uygulama olarak görüyor musun?

	<u>Savısı</u>	<u>%si</u>
a) Evet	139.....	92.6
b) Hayır	11.....	7.3

Yukarıdaki verilere göre öğrencilerin % 60.6'sı kitabını kendisi seçmiştir. % 20'si ise arkadaşlarının etkisiyle seçim yaparken %10'unun velisi seçimde etkili olmuştur. Öğretmenlerin etkisi %6 görülmektedir. Ancak ankete kendim seçtim, arkadaşımın etkisiyle seçtim ya da velim seçti diye cevap verenlerle yaptığımız görüşmede şu şekilde bir etkilenmenin de varlığı görülmektedir. Öğretmen "çocuklar istediğiniz kitabı alabilirsiniz ancak ben daha çok şu kitabı takip edeceğim" şeklinde görüş belirtmektedir. Kitap seçimini velisi yapan öğrenciler de bu hususu dile getirmektedir. Görünürde kitap seçiminde öğretmenlerin etkisi %6 ise de gerçekte öğretmen kitap seçiminde herşeye rağmen etkinliğini korumaktadır. Öğretmenin kendi takip edeceği kitabı belirtmesi öğrenci ve veliyi dolaylı da olsa etkilemekte ve sonuçta hocanın takip edeceği kitap ile çocuğun seçtiği kitabın aynı olduğu görülmektedir. Nitekim öğretmenin takip ettiği kitap ile öğrencilerin seçtiği kitabın %77 oranında aynı olduğu görülmüştür.

Kitap seçiminde hangi özelliği dikkate aldınız? Sorusuna %50'si yazarını %44'ü ise fiyatını esas aldığını belirtmiştir. Cildinin, içeriğinin v.b. pek dikkate alınmadığı görülmektedir. Oysa en ucuz kitap fiyatı Üner yayınlarının Prof. E. Akkan tarafından hazırlanan kitabıdır: Buna karşın %si 11.3'tür. Ders kitapları A.Ş. yayınlarının Prof. C. Şahin tarafından hazırlanan kitabı diğerlerine

göre pahalı görülmektedir. Oysa %30 ile en çok tercih edilen kitap olmuştur. Kitabın fiyatını esas aldığını belirtenlerin çokluğuna karşın (%44), fiyatı yüksek kitabın daha çok seçilmiş olması arasında bir tezat görülmektedir. Gerçi fiyatlar tablolarda incelendiğinde arada çok fark olmadığı da görülür. Seçimde esas etkili olan hususun dolaylı olarak hocanın insiyatifi, takip edeceği kitabı belirtmesi, kitap seçiminde öğretmenin etkisinin sürdüğü fikrimizi güçlendirmektedir.

Öğretmenin takip ettiği kitap ile kendi kitabı arasında farklılık görmeyenler %77'dir. Bunlar genelde aynı kitabı alanlardır. Farklılık görenler %20 civarında olup farklılığı da %70 resimler, haritalar ve grafik gibi görsel unsurlarda bulmaktadırlar. Bunlar kitabın ilk bakışta dikkat çeken fiziksel özellikleridir.

İçeriğini farklı bulanlar %10 kadardır. Bunların bir kısmı kitabı biraz incelemiş, verilen konuları çalışmış olanlardır. Ufak tefek anlatım farklılığını içerik olarak algılamışlardır.

Öğrencilerin ekseriyeti %92.6'sı kitap seçiminin kendilerine bırakılmasını iyi bir uygulama olarak görmektedir. Halbuki yukarıda da belirttiğimiz gibi öğretmenler kendi takip edeceği, sınavlarda soru soracağı kitabı belirtmekte, ancak herkesin istediği kitabı alması serbest demektir. Öğrenciler ve veliler ister istemez seçimlerini genelde öğretmenin takip edeceği kitap yönünde yapmaktadır. Buna rağmen kitap seçimini kendisi yapmış gibi hissetmektedir. Oysa seçimi yaparken dolaylı olarak yönlendirilmiş bulunmaktadır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (1 Mayıs 1997 tarihli 2476 sayılı)

